

MIYNAT, Ali, “Sikkelerin Gözünden Norman Hâkimiyeti Altında Sicilya’da Çok Kültürlülük ve 12. Yüzyılda Normanların Burada Bastırdıkları Sikkeler”, *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, IV/II, Aralık 2021, s. 264-279.

Makale Türü: Tarih Araştırma

DOI No: <https://doi.org/10.48120/oad.1024497>

Geliş Tarihi / Received: 18 Kasım/November 2021
Online Yayın: 26 Aralık 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 13 Aralık /December 2021
Published Online: 26 December 2021

Sikkelerin Gözünden Norman Hâkimiyeti Altında Sicilya’da Çok Kültürlülük ve 12. Yüzyılda Normanların Burada Bastırdıkları Sikkeler

Ali MIYNAT^{1*}

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, ISPARTA.

* alimiynat@sdu.edu.tr

+ORCID: 0000-0001-9000-6550

Öz- Bu çalışma Normanlar tarafından yönetilen 12. yüzyıl Sicilya’sına odaklanacak, yazılı kaynakların yanında özellikle nümismatik bulgular vasıtasıyla buradaki çok-kültürlü yaşamı değerlendirecektir. Birkaç yüzyıl kadar Müslümanların kontrolünde olan bu çok-kültürlü, çok-dilli adanın Normanlar tarafından ele geçirilmesinin ardından, burada Norman kont ve krallarının Müslümanlar, Katolik Latinler, Ortodoks Hıristiyanlar, Yahudilerle birlikte koekzistans (birlikte yaşama) kültürü tesis etme çabaları görülür. Aslında adanın yeni sahibi Normanlar, hakimiyet tesis ettikleri bu coğrafyanın tüm unsurlarından pragmatik bir tavırla azami derece de istifade etmişlerdir. Bu da beraberinde etkileşimleri kaçınılmaz kılmıştır. Bu etkileşimlerin izlerini mimari ve sanat eserlerinde, giyim kuşamlarında, ordu teşkilatında, tesis ettikleri devlet kurumlarında ve de çalışmamızın önemli bir bölümünü kapsayacak bastırdıkları sikkelerde görmek mümkündür. Norman Sicilya’sının sikkelerinin lejantlarında Arapça, Latince ve Grekçe dillerini bazen müstakil, bazen de bir diğeriyle beraber çift-dilli olarak görürüz. Daha da ilginç ilk dönem bastırdıkları sikkeler kelime-i şahadet gibi İslami ibareler taşır. Bu nümismatik bulguları 12. yüzyıl Sicilya’sındaki çok-kültürlü yapıyı yansıtmaya açısından çok önemlidir.

Çalışmada ayrıca İngiltere’nin önemli sikke koleksiyonlarından birine sahip olan *The Barber Institute of Fine Arts*’da bulunan Norman Sicilyası’nda I. Roger, II. Roger, I. William, II. William ve Tancred tarafından bastırılan sikkelerin kataloglaması yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler- Sicilya, Normanlar, Koekzistans, Çok kültürlülük, Sikkeler.

Multiculturalism in Sicily Under the Reign of Normans Throughout the Eyes of Coins and Their Coins Struck Here in the 12th Century

Abstract- This study will focus on 12th-century Sicily, ruled by the Normans, and will investigate the multicultural life here by especially numismatic findings apart from written sources. After the Norman conquest of this multicultural and multilingual island, which was under the control of Muslims for several centuries, the efforts of Norman counts and kings to establish a culture of coexistence with Muslims, Catholic Latins, Orthodox Christians, and Jews can be seen here. In fact, the new owner of the island, the Normans, made maximum use of all the elements of this geography, which they dominated, with a pragmatic attitude. This made interactions inevitable. It is possible to see the traces of these interactions in their architectural and artistic works, their clothing, the army organization, the state institutions they established, and the coins they minted, which will cover a significant part of our work. In the legends of the coins of Norman Sicily, we see the Arabic, Latin, and Greek languages, sometimes independently, sometimes as bilingual with one another. More interestingly, the coins they minted in the first period bear Islamic inscriptions such as “kalimah shahadah”. These numismatic findings are very important in terms of reflecting the multicultural structure of 12th-century Sicily.

The study will also catalog the coins minted by Roger I, Roger II, William I, William II and Tancred in Norman Sicily kept in *The Barber Institute of Fine Arts*, which has one of the most important coin collections in England.

Keywords – Sicily, Normans, Coexistense, Multiculturalism, Coins

Giriş

Sicilya Adası'nın Norman hâkimiyeti yılları ve buradaki çok kültürlü yaşam uzun yıllardır özellikle Batılı araştırmacıların dikkatini çekmiş ve bu konuda çok sayıda eser kaleme alınmıştır.¹ Son yıllarda Türkiye'de de Sicilya'daki Norman varlığının gerek lisansüstü tezlerle² gerekse diğer akademik çalışmalara³ konu olduğu görülmektedir. Bu çalışma, söz konusu eserlerden farklı olarak ayrıca Norman Sicilya'sındaki sikkeler üzerinden buradaki çok-kültürlü yapıya odaklanacak, İngiltere'nin Birmingham ilinde yer alan *The Barber Institute of Fine Arts*'da yer alan bu döneme ait sikkelerin katalogunu da okuyucusuna sunacaktır.

11. ve 12. yüzyıllar Orta Çağ Doğu Akdeniz'i ve Avrupası için siyasi, demografik ve sosyo-kültürel anlamda önemli değişimlerin yaşandığı, yeni güçlerin tarih sahnesinde rol almaya başladığı bir dönemdir. Bu değişimlerin en önemli mimarlarından birincisi hiç şüphesiz Türkler, bir diğeri ise Normanlardır. Doğu'dan gelen Selçuklu Türkleri ve beraberindeki Türkmen grupların fetihleri Ön Asya'yı kasıp kavururken, 8.-9. yüzyıllardan itibaren kuzeyden güneye doğru ilerleyen İskandinav asıllı Normanlar da güçlerinin zirvesine ulaşmışlardır. Bir taraftan Bizans topraklarını tehdit ederek onları güç durumlara sokarken, diğer taraftan Avrupa'da İngiltere, Fransa, Güney İtalya ve Sicilya gibi önemli yerleri ele geçirmeyi başarmışlardır. Normanlar 8. Yüzyılın son çeyreğinde İngiltere'de görülmeye başlamış, bugün ki İngiltere'nin kuzeyine tekâbül eden Northumbria bölgesinde bir dizi yağma ve istila faaliyetlerinde bulunmuşlardır. 842 yılına gelindiğinde ise artık Norman orduları İngiltere'nin kalbi Londra'ya kadar ulaşmışlardır. Nihayetinde 10. yüzyılın sonuna doğru Norman kralı Svend İngiltere'yi tamamen egemenliği altına almayı başaracaktır.⁴ Bu arada Normanların İngiltere'yi istilası devam ederken bazı Norman gruplarının 9. yüzyılda Avrupa'nın içlerine doğru ilerledikleri görülmektedir. Bu seferlerin neticesinde sırasıyla Antwerp (837), Ruen (841), Hamburg (845), Paris (845) ve Charlamagne'nin eski başkenti Aachen (881) Normanların hâkimiyetine girmiştir.⁵ Doğu'da ise I. Haçlı Seferi'ne birlikleriyle bizzat katılan Hauteville ailesine mensup Robert de Guiscard'ın oğlu Norman asıllı Bohemond, 1098 yılında Antakya Haçlı Prinkepsliği'ni (1098-1268) tesis etmiş, böylelikle Normanlar

burada uzun sayılabilecek bir süre varlıklarını muhafaza etmeyi başarmıştır.⁶ Aşağıda açıklanacağı üzere yine aynı ailenin mensupları 11. yüzyılın ikinci yarısının başlarından itibaren Sicilya'ya işgale başlamışlar, yüzyılın sonlarına kadar bu süreç devam etmiştir.

Tarihsel geçmişi, jeostratejik konumuyla doğru orantılı olarak oldukça eskilere dayanan Sicilya Adası'nı MÖ 750 yılından itibaren Grekler koloniler kurarak Helenleştirmiştir. MÖ 262 yılında Roma topraklarına dahil edilen ada, miladi beşinci yüzyılda Kavimler Göçü'yle bölgede görülen Vandal ve Ostrogot (488) istilalarına uğramış, ardından Bizans İmparatorluğu tarafından 552 yılında topraklarına dahil edilmiştir.⁷

Sicilya, Müslümanlar tarafından ise ilk olarak halife Hz. Osman devrinde (644-656) Diyâr-ı Şam valisi Muâviye bin Ebû Süfyân'ın hazırladığı mütevazi bir donanma ile 652 yılında kuşatılmış ancak fethedilememiştir. Hali hazırda Bizans İmparatorluğu'nun bir toprağı olan Sicilya üzerine düzenlenen İslam ordularının seferleri Emeviler devrinde devam etmiş, ancak buranın fethi Emevi halifelerine de nasip olmamıştır.⁸ Nihayetinde Kuzey Afrika'da müstakil bir devlet kuran Ağlebîler (800-909) bu stratejik adayı topraklarına katmayı başaracaklardır. Ağlebîler, Sicilya'ya ilk seferlerini 827 senesinde düzenlerken, bu fetih süreci yetmiş beş yıl kadar sürmüş, 902 senesinde sona ermiştir.⁹ 909 yılına gelindiğinde ise büyük uğraşlar sonucunda Sicilya'ya almaya muvaffak olan bu devlet, Kuzey Afrika'da henüz kurulmuş Fâtımî Devleti (909-1171) tarafından yıkılmış, böylelikle Sicilya'ya da içine alan Ağlebî toprakları Fatımîlerin hâkimiyet alanına dahil olmuştur. Fâtımîler tarafından yönetilmeye başlanan Sicilya'da, Fâtımî halifesi Mansûr-Billâh'ın (946-953) Benî Taberî İsyanı'nı bastırması için Hasan b. Ali el-Kelbî'yi Sicilya'ya vali tayin etmesiyle (335/947), adada yaklaşık bir asır kadar yarı bağımsız olarak hüküm süren Kelbîler dönemi başlamıştır.¹⁰ Sicilya'nın İslam hâkimiyeti altında en parlak günlerini Kelbî yönetimi altında yaşadığı söylenebilir.¹¹ Kelbî yönetimi bittiğinde (445/1053) ise Sicilya, Normanlar bölgeyi ele geçirene kadar, birbiriyle sürekli mücadele içerisinde olan "mahallî asiller" tarafından yönetilmeye çalışılmıştır.¹²

¹ Charles Homer Haskins, *The Normans in European History*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1915; Edmund, Curtis, *Roger of Sicily and the Norman Lower in Italy*, G. P. Putnam's Sons, New York ve Londra, 1912; Donald Matthew, *The Norman Kingdom of Sicily*. Cambridge University Press, Cambridge, 1992; Gordon S. Brown, *The Norman Conquest of Southern Italy and Sicily*, Macfarland & Co., Jefferson, 2002; Hubert Houben, *Roger II of Sicily: A Ruler between East and West*, İngilizce çev. G.A. Loud and Diane Milburn, Cambridge University Press, Cambridge, 2002; Alex Metcalfe, *The Muslims of Medieval Italy*, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2009; Karen C. Britt, "Roger II of Sicily: Rex, Basileus, and Khalif? Politics, and Propaganda in the Cappella Palatina", *Mediterranean Studies*, 16, 2007, ss. 21-45; Jerzy Hauziński, "Outlook on the Golden Age in the History of Sicily", *Slupskie Studia Historyczne* 17, 2011, ss. 59-69.

² Seyhun Şahin, *Normanlar Döneminde Sicilya Adası (11.-12. Yüzyıllar)*, Basılmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012. Bu doktora tezi daha sonra kitap olarak yayımlanmıştır: Seyhun Şahin, *Sicilya'da Normanlar ve Müslümanlar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2016. İbrahim Altan, *İslam Tarihinde Sicilya Adasının Yeri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993; Gülmiş Vesile Canik, *Sicilya'da Müslümanlar (827-1243)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010; Fatih Şen, *Normanların Güney İtalya ve Sicilya'ya Fetihleri (1059-1130)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015; Gizem Musul, *Norman İdaresi II. Roger Yönetiminde Sicilya Adası (1095-1154)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygurlukları Araştırma Enstitüsü, 2017.

³ Mehmet Azimli, "Sicilya'daki İslam Medeniyetinin Avrupa'ya Etkileri", *Mariye*, 9/2, 2009, ss. 63-82; Yusuf Yıldız, "15. Yüzyıla Kadar Sicilya ve İtalya'da Müslümanlar", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, 2017, ss. 67-88; Mehmet Demiralay, "IX. Ve XIII. Yüzyılları Arası Sicilya Adası'nda İslam Kültür ve Medeniyetinin İzleri", *Türk, Uluslararası Dil,*

Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 6/12, 2018, ss. 227-249; Edip Akyol, "İslam Medeniyetinin Batı'ya Etkileri ile İlgili Bazı Değerlendirmeler", *İstem*, 4/7, 2006, ss. 117-134.

⁴ Şahin, *Normanlar Döneminde Sicilya Adası...*, ss. 22-23.

⁵ Şahin, *Normanlar Döneminde Sicilya Adası...*, s. 24.

⁶ Bkz. Seyhun Şahin, "Norman İstilasının I. Haçlı Seferi'ne Yansımaları (Antakya'nın İşgaline Kadar I. Bohemund ve Tancred'in Faaliyetleri)", *Cappadocia Journal of History and Sciences*, 1, 2013, ss. 42-52; Bohemond, Güney İtalya ve Sicilya'nın fethinde rol olsa da kardeşi Roger Borsa ve amcası I. Roger'le burada giriştiği hakimiyet mücadelesinde bir başarı elde edememiştir. Bunun üzerine şansını Doğu'da denemek yeni toprak ve zenginlikler elde etmek için Haçlı Seferleri'ne iştirak etmiştir. Yanında en büyük yardımcısı olarak da kız kardeşi Emma'nın oğlu Tankred yer almıştır. Seyhun Şahin, "Norman İstilasının...", s. 45.

⁷ Mahmut H. Şakiroğlu, "Sicilya", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. 37, İstanbul, 2009, s. 138.

⁸ Emeviler tarafından 667, 720, 728, 731, 734 ve 736 yıllarında Sicilya üzerine seferler düzenlenmiştir. Azimli, "Sicilya'daki İslam...", ss. 64-65.

⁹ 827 yılında adadaki Mâzere kenti, 831'de Palermo, 843 yılında adanın en stratejik şehirlerinden Messina ve sonraki süreçte de Sicilya'nın diğer bölgeleri ele geçirildi. Bkz. Azimli, "Sicilya'daki İslam...", s. 65; Şakiroğlu, "Sicilya", s. 138; Abdülkerim Özyayın, "Ağlebîler", *DİA*, C. 1, İstanbul 1988, ss. 476-477.

¹⁰ Metcalfe, *The Muslims of Medieval Italy*, s. 44-46; Azimli, "Sicilya'daki İslam...", ss. 65-66; Şakiroğlu, "Sicilya", s. 138.

¹¹ Devrin en önemli coğrafyacılarından İbn Havkal'ın hicri 362 (972-3) yılında buraya yaptığı seyahatinden kalan kayıtlar özellikle Palermo halkının ne derece bolluk ve refah içinde yaşadığını göstermektedir. Bkz. İbn Havkal, *10. Asırda İslam Coğrafyası*, Çev. Ramazan Şeşen, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2017, ss. 123-136.

¹² Azimli, "Sicilya'daki İslam...", s. 66; Şakiroğlu, "Sicilya", s. 138.

Normanlar Sicilya'da

Normanların Güney İtalya'ya yolları ilk olarak, 11. yüzyılın ilk yarısında, Lombard prensleri ve Bizans generallerinin ordularında vazifeli oldukları dönemde düşecektir. Buna karşın Sicilya'daki ilk Norman fetihleri 1060'larda başlamış, 1091 yılında adanın güneydoğusundaki Noto şehrinin alınmasıyla tamamlanmıştır.¹³ Bu askeri başarılarında Robert Guiscard (ö. 1085) ve kardeşi I. Roger d'Hauteville'in (ö. 1101) rolleri büyük olmuştur. I. Roger, adadaki nüfuzunu tesis etmek ve hâkimiyetini sağlamlaştırmak için büyük mücadele vermiş, nihayetinde 1094 yılında burada kontluğunu tesis etmiştir. Adanın ilk Norman kontu Roger 1101'de vefat ettiğinde, kendi ismini taşıyan oğlu II. Roger (kontluk 1101-1130; krallık 1130-1154) henüz 6 yaşında olduğundan annesi Adelaide, 1112 yılına kadar ona naiplik yapmıştır.¹⁴ 1112 yılından itibaren bağımsız "Sicilya ve Calabria kontu" olarak görev yapan II. Roger, 1127 yılında, Dük William'ın ölümüyle kendisini aynı zamanda Apulia dükü ilan edecektir.¹⁵

1130 noeline gelindiğinde ise II. Roger'e Papa II. Innocent tarafından taç giydirilmesi ve papalığın onayı ile Sicilya Krallığı tesis edilmiştir. Böylelikle Sicilya'da Norman krallarının devri de başlayacaktır. II. Roger'in 1154 yılında ölümüyle birlikte önce oğlu I. William (1154-1166), sonra torunu II. William (1166-1189), onun ardından ise Tancred (1189-1194) Norman kralları olarak Sicilya Krallığı'nda tahtta oturmuşlardır. 1194 yılında Tancred öldüğünde Sicilya tahtının varisi henüz çocuk olan William idi. Ancak ne annesi Sybille ne de adanın Norman soyluları III. William'ın adına ülkelerini Alman imparatoru VI. Henry'den koruyabileceklerdi. II. Roger'in kızı Constance'ın kocası olan VI. Henry'nin Sicilya tahtına cebir ile oturmasıyla Sicilya'daki kısa süren Norman hâkimiyeti de son bulmuştur.¹⁶

I. Roger, 1091 senesinde Sicilya'nın fethini tamamlamasının ardından, *de facto* hükümdar olarak adada yaşayan Müslümanlar, Katolik Latinler, Ortodoks Hıristiyanlar ve Yahudiler gibi farklı halklarla bir arada yaşama kültürüne (koekzistans) sadık kalmıştır.¹⁷ Bu durum oğlu ve halefi II. Roger zamanında da gelişerek devam edecektir. Sicilya'nın ilk Norman kralı olan II. Roger, bu bağlamda sahip olduğu topraklarda yaşayan Grekler, Araplar, Yahudiler, Lombardlar ve Normanların haklarının korunacağı ve kimsenin ikinci sınıf vatandaş olmadığı yönünde 1140 yılında bir kanun dahi çıkarmıştır.¹⁸ Farklı halkların birbirleriyle entegrasyonunu sağlama noktasında başarılı olduğunu söyleyebileceğimiz Norman kralı, sarayında Müslüman âlimleri de muhafaza etmiş, onları eserler vermesi yönünde desteklemiştir. Bunlardan en bilineni hiç şüphesiz meşhur coğrafyacı Muhammed bin Muhammed el-İdrisi'dir. İdrisi uzun yıllar II. Roger'in hizmetinde bulunmuş, onun direktif ve destekleriyle, Norman kralına ithafen *El-Kitâb al-Rujârî* (Roger'in Kitabı) olarak bilinen eşsiz *Nuzhet el-Müstakfi İhtirâk el-Âfâk* adındaki coğrafya kitabını kaleme almıştır.¹⁹

Normanların, Sicilya'da hâkim oldukları süreçte kendilerinden önce burayı yöneten Müslüman Ağlebî, Fatimî ve Kelbîlerin saray adet ve merasimlerini devam ettirdikleri de bilinmektedir.²⁰ Müslümanlardan

kendilerine miras kalan "muhafız alayları" uygulamasını aynen sürdürmüşlerdir ki²¹ I. Roger ordusunda İslam askerlerinden oluşan bir birlik dahi tesis etmiştir.²² Aynı şekilde oğlu II. Roger'in ordusunun da çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu ve bu ordusuyla birçok askeri sefer düzenlediği bilinmektedir.²³ Hatta İslam dünyasına has Arapça *emîrû'l-ümerâ* (emirlerin emiri) unvanının Latince versiyonu *ammiratus ammiratorum*, II. Roger tarafından en üst rütbeli kişi olarak kraliyet donanmasının başkomutanına uygun görülerek takdim edilmiştir.²⁴

Bu devirde ayrıca İslam müesseselerinden bir nevi özel kalemlik makamını temsil eden *haciplik* kurumunun kullanılması ve yine İslamî idare sistemine ait *divan*ların varlığı dikkat çekicidir. Norman Sicilya'sındaki *divan* kurumu üzerine yapılan ilk çalışmalarda bu divanların, Normanlar tarafından kendilerinden önce bölgenin Müslüman sahipleri Ağlebî, Fatimî ve özellikle Kelbîler tarafından burada kullanılan sistemin bir devamı niteliğinde olduğu ifade edilse de Jeremy Johns'un Norman Sicilya'sındaki divan kurumu üzerine yaptığı eşsiz ve kapsamlı çalışmasında aslında durumun böyle olmadığı ortaya konulacaktır. Johns, Sicilya'nın Norman fethi tamamlandıktan sonra Grek memurların Arapça kaynakların adaptasyonu için çalıştırılmaya başlandığını, Arapça kayıt tutulmasının bırakıldığını, Arapça'nın yerini Grekçe, Arap memurların yerini Grek memurların aldığını, bu durumun ise yirmi yıl kadar bir süre devam ettiğini bildirir. Buna karşın II. Roger, 1130 yılında Sicilya Krallığı'nı tesis ettikten sonra oldukça profesyonel yeni bir *saltanat divanı* kurmuş, burada gerek Arapça gerekse çift-dilli (Arapça-Grekçe, Arapça-Latine) evraklar yazılmaya başlanmıştır. Bu divan özellikle Fatimî Devleti'ndekiler örnek alınarak kurulmuşsa da onun devamı niteliğinde değildir.²⁵ Aslında bu bilgiler, Normanların kendilerine miras kalan müesseseleri doğrudan kullanmak yerine, bilinçli bir şekilde çok kültürlü topraklarını en iyi şekilde idare etmek için kendi sistemlerini oluşturmaya çalıştıklarını göstermektedir. Bu durum aslında kendini Normanların Sicilya'da bastırıldığı sikkelerde de göstermektedir. Gerek klasik dönem, gerek Bizans, gerekse İslam nümismatik geleneğinden izler taşıyan bu Norman sikkeleri kendilerine miras kalmış nümismatik malzemelerinin direkt kopyası değildirler. Aksine aşağıda bahsedileceği üzere, bir bilinçle, belli bir siyasi ve idari amaç ve hedef doğrultusunda tasarlanmışlardır.

¹³1060'lı yıllarda Calabria, Rometta, Milazzo, Messina, 1072'de Palermo, 1080'lerde Catania, Castrogiovanni, 1091'de Noto alınmıştır. Bu dönemdeki Norman fetihleri için bkz. Metcalfe, *The Muslims of Medieval Italy*, ss. 88-111; Graham A. Loud, *The Age of Robert Guiscard: Southern Italy and the Northern Conquest*, Routledge, London, 2000.

¹⁴Houben, *Roger II of Sicily*..., ss. 27-29.

¹⁵Haskins, *The Normans*..., s. 210; Curtis, *Roger of Sicily*..., ss. 117-120; Şahin, *Normanlar Döneminde Sicilya Adası*..., ss. 87-88.

¹⁶Şahin, *Normanlar Döneminde Sicilya Adası*..., s. 158.

¹⁷Geniş bilgi için bkz. Brian A. Catlos, *Muslims of Medieval Latin Christendom, c. 1050-1614*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, ss. 97-101 ve Charles D. Stanton, "Roger de Hauteville, Emir of Sicily", *Mediterranean Historical Review*, 25, 2010, ss. 113-132.

¹⁸Metcalfe, *The Muslims of Medieval Italy*, s. 164.

¹⁹S. Maqbul Ahmad, "Cartography of al-Sharif al-İdrisi", *The History of Cartography*, Book 1: *Cartography in the Traditional Islamic and South Asian Societies*, vol. 2, (Ed. John B. Harley ve David Woodward), University of Chicago Press, Chicago, 1992, ss. 156-76.

²⁰Altan, *İslam Tarihinde Sicilya*..., s. 80; Azimli, "Sicilya'daki İslam...", s. 69.

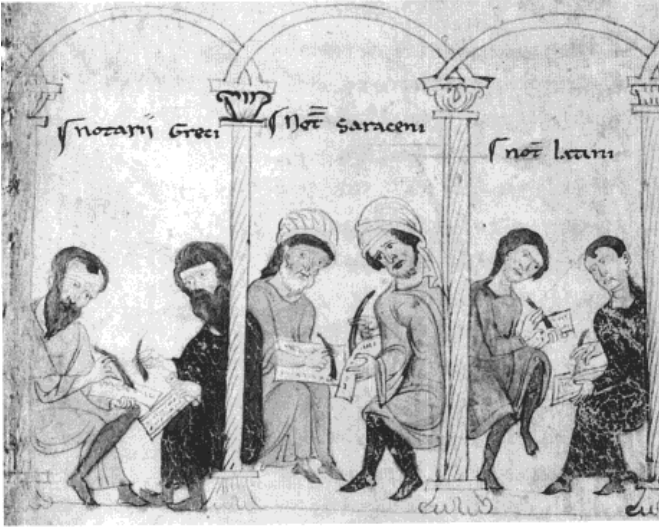
²¹Azimli, "Sicilya'daki İslam...", s. 69.

²²Metcalfe, *The Muslims of Medieval Italy*, s. 26.

²³Azimli, "Sicilya'daki İslam...", s. 70.

²⁴Hauziński, "Outlook on the Golden Age...", s. 64.

²⁵Bu tartışmalar hakkında detaylı bilgi için bkz. Jeremy Johns, *Arabic Administration in Norman Sicily, The Royal Dîwân*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002, s. 1-10

Resim 1: Kraliyet divanında Grek, Arap ve Latin kâtipler. Petrus de Ebulo, *Liber ad honorem Augusti*, yak. 1194, Burgerbibliothek, Codex 120 II, f. 101. <https://normanempire.blogspot.com/p/normans-in-sicily.html> (Erişim: 10.11.2021)

Sicilya'daki Norman hâkimiyeti yıllarına dair Müslüman perspektifinden kaleme alınmış en çarpıcı ve değerli bilgileri Endülüslü seyyah ve yazar İbn Cübeyr el-Kinani'nin meşhur seyahatnamesinden okumaktayız. O, 1 Şubat 1183 yılında çıktığı haç yolculuğunun dönüşünde, uzun ve meşakkatli bir deniz yolculuğunun neticesinde 1184 yılı Aralık ayında Messina kentine ayak basmıştır. Daha sonra ise bir süre konaklayacağı Norman kralı II. William'ın sarayının da yer aldığı Palermo kentine geçti. Endülüslü seyyah, Sicilya Adası'nın kentlerinde, kasabalarında, köylerinde yaşayan Müslümanların yılda iki mevsim vergi ödediklerini ve Hıristiyanlarla birlikte yaşadıklarını belirtirken, II. William'ın Müslüman halkla ilişkisi hakkında da eşsiz bilgiler sunmaktadır: *"Bu kralın idaresi ve Müslümanlara iyi davranması ve Müslüman gençleri sarayda çalıştırması ilginçtir. Bu gençlerin hepsi veya çoğu, imanını gizlemekte ve İslam şeriatına bağlı yaşamaktadır. Kral, Müslümanlara çok güvenmekte; önemli işlerini onlara tevdi etmekte ve sırlarını onlara açmaktadır. Hatta baş aşçısı Müslüman'dır. Hizmetinde Müslüman zenci köleler bulunmaktadır ve başlarında yine kendilerinden biri vardır."*²⁶

İbn Cübeyr, Norman kralın yönetimde sağ kolu olan gençlerin de mütedeyyin Müslümanlardan müteşekkil olduğunu, saray terzisi, cariyeleri ve odalıklarının hepsinin de Müslüman olduğunu belirtir.²⁷ Endülüslü yazar bir Hıristiyan kralın Müslümanlara bu denli iyi davranması ve mahiyetinde bu kadar Müslümanı buldurması karşısında şaşkınlığını gizleyememektedir. Ancak yazdığı satırlardan bu durumdan pek de hoşnut olmadığı ve kafasının da karışık olduğu anlaşılmaktadır. Bir taraftan kralın sarayında ve yönetimindeki bu kişilerin ölüm korkusundan dolayı ibadetlerini gizlice yapmak zorunda kaldıklarını söylerken, başka bir yerde kralın inançlara karşı toleransından bahsetmektedir. Örneğin yaşanan bir deprem esnasında saraydaki Müslüman cariyelerin ve gizli Müslüman olmuş bazı

gençlerin korkuyla Allah'ı zikretmeleri ve Hz. Muhammed'e salavat getirmelerine şahit olan II. William'ın onları rahatlatmak için "Herkesin tanrısı kimse ve kime tapıyorsa onu ansın" dediğini söylemektedir.²⁸

Endülüslü seyyahın verdiği en değerli bilgilerden bir tanesi, II. William'ın Arapça okuyup yazabiliyor olmasıdır. O, Arapça'yı babası I. William'ın hocalığını da yapan özel hizmetçilerinden birinden öğrenmiştir.²⁹ Dolayısıyla bu bilgiden I. William'ın da Arapça öğrendiği sonucu çıkarılabilir. Diğer taraftan II. Roger'ın de Arapça bildiği bilinmektedir ki resmi yazışmalarda ve dokümanlarda o Arapça "Elhamdulillahî şükran li-niamihî" ibaresini imzası olarak kullanmaktaydı.³⁰

İbn Cübeyr, Norman kralın kanun koyma, yönetmelik getirme, hiyerarşik düzene göre bir yönetim uygulama, krallığın ihtişamlı bir hale getirip, onu sergileme hususlarında Müslüman sultanlara benzeme çabasının olduğundan bahsetmektedir.³¹ Dahası 1184 yılı Noel'inde, II. Roger'ın hizmetinde bulunan Antakyalı George tarafından 1132 yılında Palermo'da yaptırılan Martorana Kilisesi'ni (Santa Maria dell'Ammiraglio) ziyaretinde Hıristiyan kadınların Müslüman kadınlar gibi giyindiklerine dair çarpıcı gözlemlerde bulunmuştur: *"Bu kentteki Hıristiyan kadınların giysileri, Müslüman kadınların ki gibidir; konuşmaları düzgün, tesettürlü ve peçelidirler. Bu bayram, sırmalı ipek elbiseleriyle dışarı çıkmışlardı. Çok hoş giysilere bürünmüş, renkli peçeler takınmış, altın işlemeli pabuçlar giymişlerdi. Müslüman kadınlar gibi süslenmiş, kına yakıp kokular sürünmüş olarak kiliseye gelmişlerdi."*³²

Aslında bu devirde sadece halk değil, Norman kralların da Müslüman hükümdarlar gibi giyindikleri, İbn Cübeyr'in bahsettiği üzere Müslüman sultanlara benzemeye çalıştıkları görülmektedir. Öyle ki üzerinde Arapça *kûfî* yazılar bulunan, İslam dünyasına has, *tiraz* denilen giysileri giydiklerine şahit olmaktadır.³³ II. Roger'ın bu tür İslami tarzda desenlerle süslü giysiler giydiği, Hıristiyan olduğunu bilmeyen birisinin onu bu giysilerin içinde onu Müslüman zannedeceği, hatta bu yüzden kendisinin Hıristiyanlar tarafından "yarı dinsiz" olarak anıldığı bilinmektedir.³⁴ Bunun en çarpıcı görsel kanıtlarından bir tanesi II. Roger devrinde Palermo'da tamamlanmış Palatine Şapeli'nde (Cappella Palatina) bulunmaktadır. Şapelin İslam sanatına ait *mukarnas* tekniğiyle inşa edilmiş tavanında bulunan II. Roger'ın kaftan içerisinde, bağdaş kurarak oturmuş portresi oldukça ilgi çekicidir. Söz konusu Norman kralı hakkında değerli bir çalışma kaleme alan Karen C. Britt'in belirttiği üzere bu poz "saç ve sakal stili olarak Batılı olsa da temsil olarak İslami" bir mahiyet taşımaktadır.³⁵

²⁶İbn Cübeyr, *Endülüs'ten Kutsal Topraklara*, çev. İsmail Güler, Selenge Yayınları, İstanbul, 2003, ss. 242-243.

²⁷İbn Cübeyr, *Endülüs'ten Kutsal Topraklara*, ss. 243-244.

²⁸İbn Cübeyr, *Endülüs'ten Kutsal Topraklara*, s. 244.

²⁹İbn Cübeyr, *Endülüs'ten Kutsal Topraklara*, s. 243.

³⁰ Azimli, "Sicilya'daki İslam...", s. 70; Hauziński, "Outlook on the Golden Age...", s. 63.

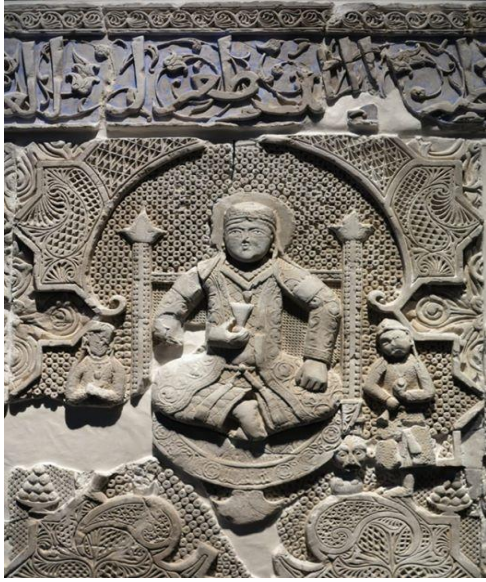
³¹İbn Cübeyr, *Endülüs'ten Kutsal Topraklara*, s. 243.

³²İbn Cübeyr, *Endülüs'ten Kutsal Topraklara*, s. 250.

³³ Azimli, "Sicilya'daki İslam...", s. 69.

³⁴ Azimli, "Sicilya'daki İslam...", s. 70.

³⁵ Britt, "Roger II of Sicily...", s. 29.

Resim 2: Üstte: II. Roger'in Palatine Şapeli'nin tavanında yer alan portresi; Altta: Tahtta elinde kadeh tutan Irak Selçuklu sultanı figürü (Sultan II. Tuğrul / 12. Yüzyıl ikinci yarısı), Philadelphia Müzesi, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/642332> (Erişim: 01.05.2021)

Bunun yanında II. Roger'in, Palermo'daki Martorana Kilisesi'ndeki mozaik panel üzerinde Bizans imparatorluk giysisi ve tacı ile resmedildiği görülür. Dahası bu tasvirde Bizans ikonografisinden aşına olduğumuz İsa peygamberin kralı taçlandırma töreni sahnesi yer almaktadır.³⁶ II. Roger'in gerek Palatine Şapeli'ndeki İslami tarzdaki temsili, gerek Martorana Kilisesi'ndeki Bizans imparatorluk kostümleriyle tasviri, farklı kültürlerden etkilenmeleri açısından, Norman Sicilya'sında bastırılan sikkelerle de paralellikler göstermektedir.

Resim 3: II. Roger'in Hz İsa tarafından taçlandırılması tasviri (Martorana Kilisesi). <https://www.atlasobscura.com/places/the-martorana> (erişim: 10.11.2021)

Norman Sicilya'sında Sikke Basım Faaliyetleri

Güney İtalya ve Sicilya'da Norman krallarının Arapça, Grekçe ve Latince olarak bastırıldığı, çok farklı orijinlerden beslenen ikonografi ve figürleriyle sikkeler, buradaki çok kültürlü, çok dilli siyasi ve idari yapının en önemli kanıtları olarak ortada durmaktadır. Aslında bu sikkeler, diğer yazılı, görsel ve mimari kaynakların araştırmacılara sunduğu bilgileri doğrular nitelikte olmakla birlikte, Norman krallarının siyasi tavırlarını, iddialarını ve propagandalarını, "mesaj taşıyıcı" özelliklerini kullanarak muhataplarına ulaştırdıkları araçlar olarak düşünülebilir. Nüsmatik bulgularına bakıldığında, Sicilya'da Normanlar tarafından bastırılan Bizans ve İslami türde sikkelerdeki unsurların doğrudan kopya edilmekten ziyade, Norman kont ve kralların söz konusu kültürlerden etkilenilerek kendi para basım geleneklerini ve sikke ikonografilerini inşa ettikleri düşünülmelidir.

Norman fetihleri başladığında Sicilya üç ana bölgeye ayrılmış durumdaydı: Apulia, Campania ve Calabria. Bu üç bölgede Bizans paraları uzun zaman boyunca kullanılmış, bunun bir sonucu olarak Bizans sikke basım gelenekleri takip edilmişti. Ancak, özellikle Calabria'da 10. yüzyılın sonlarından itibaren Arapça yazılı Sicilya altın *tarilerine* rastlanmaya başlanmış ve bu durum artarak devam etmiştir.³⁷ Norman hakimiyeti döneminde *küfi* ve sonraları *neshi* Arapça, Sicilya'nın bütün altın, çoğu gümüş ve bakır sikkelerinde, ayrıca II. Roger ve I. William tarafından Kuzey Afrika'da bastırılan altın *dinar*larda kullanılmıştır. Hatta Arapça yazılar Norman krallardan sonra Hohenstaufen hanedanından VI. Henry (1194-1197) ve II. Frederick'in (öl. 1250) altın *tarilerinde* de kullanılmaya devam edecektir.³⁸

Bahsedildiği üzere Sicilya'nın Norman altın sikkeleri genel itibarıyla İslam dinarlarının etkisinde kalmıştır. Sebebi ise Güney İtalya pazarlarına Fatımilerin bastırıldığı çeyrek-dinarların (*rubu*) uzun süredir hükmediyor, böylelikle tüccarlar ve normal halk tarafından kabul görmüş olmasıdır. Bu altın sikkeler, figürlü olmamakla birlikte hâkim unsur olan Arapça lejantlara ilk zamanlarda *tau*, ardından Grek haçı, nihayetinde ise dört bir köşesinde IC XC NI

³⁶ Britt, "Roger II of Sicily...", s. 26.

³⁷ Lucia Travaini, "The Normans Between Byzantium and the Islamic World", *Dumbarton Oaks Papers*, no. 55, Washington, D.C. 2001, s. 180.

³⁸ Philip Grierson ve Lucia Travaini, *Medieval European Coinage with a Catalogue of the Coins in the Fitzwilliam Museum, Italy (III), South Italy, Sicily, Sardinia, vol. 14*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998, s. 15.

KA yazılı haç motifleri eşlik etmiştir. Bu durum hiç şüphesiz Sicilya'nın Hıristiyan yöneticilerinin geleneksel İslam inancına ait ibareler taşıyan sikkeleri kendi inançlarına uygun hale dönüştürme çabasıdır.³⁹ Bununla bağlantılı olarak Sicilya'daki Norman hâkimiyetinin ilk yıllarında İslam dininin temel prensiplerini vurgulayan bazı dini ifadelerin sikkeler üzerinde kendilerine yer bulduklarını belirtmeliyiz. Örneğin I. Roger'ın (1072-1101) altın *tarilerinde* kelime-i şahadet (La ilahe illallah Muhammedun Resululaha / Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed onun resulüdür) ifadesi bulunurken, (Resim 4) II. Roger'ın kontluk devrine ait *tarilerde* "La ilahe illallah, vahdehû lâ şerîke leh / Allah'tan başka ilah yoktur, O birdir ve asla ortağı yoktur" İslamî ibaresine rastlanmaktadır.⁴⁰ (Resim 5) Şunu da belirtmek gerekir ki erken dönem Norman altın *tarilerinde* gözükten İslami şahadet ve sadakat ifadeleri, II. Roger'ın 1130 yılında "Hıristiyan kral" ilan edilmesiyle son bulmuştur.⁴¹

Resim 4: Roger'ın altın tarisi, Palermo veya Messina, 1,03 gr, 14 mm, <https://www.acsearch.info/image.html?id=2434522> (Erişim: 10.11.2021)

Resim 5: II. Roger'ın altın tarisi, Palermo veya Messina, 1,35 gr, 14 mm, <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1276&lot=799> (Erişim: 10.11.2021)

Ayrıca Norman Sicilya'sının ilk zamanlarından itibaren Salerno ve Amalfi'de anlam bütünlüğü olmayan *pseudo-Arabic* (sahte-Arapça) altın *tariler* bastırılırken, (Kat. No. 5) Palermo ve Messina'da bastırılanlar daha doğru Arapça ile darp ettirilmiştir. Bunlar da

Arapça olarak sikkelerin basım yeri ve senesini bulmak mümkündür ki basım yılı hicri takvimle verilmiştir.⁴²

Erken dönem Norman Sicilya'sında bastırılan gümüş sikkeler de tıpkı altın paralarda olduğu gibi Arapça etkisinde iken, daha sonraları II. Roger'ın bastırıldığı gümüş *ducalisler* (*ducat/düka*) örneğinde olduğu gibi doğrudan Bizans tarzını yansıtmaya başlayacaktır.⁴³ Aşağıda sikke katalogunda da bir örneği yer alan bu *ducalis*, bir yüzünde İsa'nın cepheaden büstünü yansıtırken, diğer yüzünde II. Roger ve oğlunun ayakta duran pozunu resmetmektedir. (Kat. No. 6) Bunun yanında adanın bakır sikkeleri de (*follaro*) Bizans ikonografisinden esinlenilmiş İsa, Meryem, St. Nicholas, veya St. Demetrius gibi dini figürleriyle karşımıza çıkmaktadır.⁴⁴ Numismatik bulgular adada çok sayıda ve çok farklı türlerde bakır *follarolar* bastırıldığını göstermektedir. Özellikle II. William'ın bastırıldığı *follarolar*da görülen aslan büstleri ve palmiye ağaçları bölgenin antik dönemlerinden izler taşımaktadır ki (Kat. No. 17-18) Bu sikkelerin Rhegium ve Palermo'nun milattan önceki devirlere ait *'tetradrachm'*larındaki benzer figürlerden esinlenilerek üretildiği düşünülmektedir.⁴⁵

Diğer taraftan altın ve gümüş sikkeler de olduğu gibi çok sayıda Arapça lejantlar taşıyan bakır *follarolar* da vardır. Arapça'dan başka, adanın hâkim dili olan Latince ve Grekçe de adada basılmış sikkelerde sıklıkla görülmektedir. Latince daha sade Batı Avrupa stilineki paralarda karşımıza çıkarken, Grekçe özellikle Bizans sikke ikonografisinden etkilenmiş, İsa veya aziz figürlerinin bulunduğu paralarda karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Metcalfe, II. Roger (1130-1154) dönemindeki sikkeleri üç gruba ayırmıştır: Birincisi İslam numismatik geleneğine uygun olarak darp ettirilmiş, *küfi* Arapça yazıya sahip ve figürsüz paralar; ikincisi Bizans sikkeleri tipinde olanlar, üçüncüsü ise Latince yazılar ve sade resimlerle Karolenj sonrası Batı Avrupa sikkeleri stiline olanlar.⁴⁶

Bu noktadan hareketle, söylemeliyiz ki II. Roger 1130'dan önceki sikkelerinde oldukça mütevazı bir şekilde isminin baş harfi R ve Romen rakamıyla II (bakır *follarolar*da R/II olarak)⁴⁷ ya da Arapça *Roger es-Sani* (İkinci Roger) ifadesini kullanırken, kral olduktan sonra bu kullanımları terk etmiştir. Sicilya kralı olduktan sonra ise farklı dillerde pek çok unvan ve lakap kullanmaya başlamıştır. Bu tarihten sonra birçok Sicilya sikkesinde Arapça "kral" unvanına denk gelebilecek *'melik'* kelimesine yer verilmiş, hatta bu unvan *muazzam* sıfatıyla güçlendirilerek *meliku'l-muazzam* şeklinde kullanılmıştır. (Kat. No. 11) Bu unvanın dışında Sicilya'nın Norman krallarının sikkeler üzerinde *mu'tez-billâh* (II. Roger), *mustaiz-billâh* (I. ve II. William), *mansûr-billâh* (Tancred) gibi çok çeşitli Arapça lakaplar kullandıkları da görülmektedir.⁴⁸

³⁹ Grierson ve Travaini, *Medieval European Coinage...*, s. 10.

⁴⁰ Lucia Travaini, "Two Hoards of Sicilian Norman Tari", *The Numismatic Chronicle*, vol. 145, 1985, ss. 182-183.

⁴¹ Grierson ve Travaini, *Medieval European Coinage...*, s. 15.

⁴² Philip Grierson, "The Coinage of Norman Apulia and Sicily in teir International Setting", *Anglo-Norman Studies*, 15, 1993, s. 123.

⁴³ Grierson ve Travaini, *Medieval European Coinage...*, s. 10.

⁴⁴ Grierson ve Travaini, *Medieval European Coinage...*, s. 16. Norman Sicilya'sında ayrıca Bizans anonim follis'lerinin imitasyonlarının bastırıldığını biliyoruz.

⁴⁵ Grierson ve Travaini, *Medieval European Coinage...*, s. 10-11.

⁴⁶ David Michael Metcalf, "Islamic, Byzantine and Latin Influences In the Iconography of Crusader Coins and Seals", *Orientalia Lovaniensia Analecta, East and West in the Crusader States, Context - Contacts - Confrontations*, vol. 2, (Ed. Krijnie Ciggaar ve Herman G.B. Teule), Peeters Publishers, Leuven, 1999, s. 163.

⁴⁷ Sikkelerin örnekleri için bkz. Grierson ve Travaini, *Medieval European Coinage...*, s. 109, no. 162-169; Lucia Travaini, *La monetazione nell'Italia normanna*, Nuovi Studi Storici 28, Istituto Storico Italiano per il Medio Evo, Roma, 1995, ss. 281-282.

⁴⁸ Travaini, "Two Hoards of Sicilian...", ss. 184-186. Bu Arapça unvan ve lakaplar hakkında daha geniş bir değerlendirme için bkz. Metcalf, *The Muslims of Medieval Italy*, s. 147 vd.

Bu Arapça unvan ve lakapların dışında II. Roger'in krallığına vurgu yapan daha önce basılmış sikkelerde kullanılmamış Grekçe *ρηξ* (PHE) ve *αβαξ* (ANAE) unvanlarını kullandığına,⁴⁹ yine bunlara Latince 'rex' unvanını da ekleyerek, kendini sikkeleri üzerinde ROGERIVS REX olarak takdim etmeye başladığına şahit oluyoruz.⁵⁰ Nüsmatik bulguları, bu unvanın II. Roger'den sonraki Norman kralları tarafından da kullanılmaya devam edildiğine işaret etmektedir.

Para Reformları ve Yeni Sikke Türleri

Kendi adıyla sikke bastırmaya ancak annesinin naipliğinden kurtulduğu 1112 yılından itibaren başlamış olabileceği tahmin edilen II. Roger,⁵¹ devrindeki yüksek ticarî ve endüstriyel gelişimle doğru orantılı olarak daha fazla paraya ihtiyaç duymuş ve çok miktarda sikke darp ettirmiştir.⁵² Bununla bağlantılı olarak para basım faaliyetlerini bir sistematige oturtmak için yeni bir para reformuna ihtiyaç duymuştur. 1140 senesinde krallığındaki farklı para geleneklerini bir araya getirmek ve düzene sokmak için İslami ve Bizans unsurlarından beslenen yeni bir para sistemini yürürlüğe sokmuştur.⁵³ Burada ayrıca belirtmek gerekir ki bu tarihten itibaren Sicilya'da bastırılmış birçok Norman sikkesinde bu türlerin iç içe geçtiği görülür. Örneğin, bazı sikkelerin bir yüzü İslami özellikler taşıırken diğer yüzü Bizans ya da Batı Avrupa stilinde olabilmektedir.

II. Roger tarafından tesis edilen yeni para sistemi beş para biriminden oluşmaktaydı. Bunlardan üçü var olanların devamı (Sicilya *tarisi*, *kharruba*, Sicilya/Salerno *follarosu*) iken, diğer iki tanesi, gümüş *ducalis* ve *tercianducalis*, tamamen yeni idi.⁵⁴ Bakır *follarolar* ağırlıklarına göre dört farklı ölçüyle birimlendirilmiştir: *mezzofollaro* (1-1,5 gr), *follaro* (2-3 gr), *doppio follaro* (5-7 gr) ve *trifollaro* (9-12 gr). II. William (1166-1189) hükümdarlığının son zamanlarında (1185 yılı civarı) yaptığı para reformuyla birlikte gümüş *ducalis*lerin yerine *apuliensis* denilen daha hafif gümüş sikkeler bastırmayı tercih etmiştir. Bunları da üç farklı versiyonda piyasaya sürmüştür: 1/3 (*tercia* veya *terzo*), 1/6 (*sesto*) ve 1/12 (*dodicesimo*). Yine bu devirde çeyrek-*tercenarius* (1/4 *tercenarius*) denilen gümüş *billonlar* basılmaya başlanmıştır.⁵⁵

Barber Müzesi'ndeki Norman Sicilya'sı Sikkeleri

Koleksiyonda Sicilya'nın Norman kont ve krallarına ait 24 sikke tespit edilmiştir. Bunlardan 2 tanesi I. Roger, 10 tanesi II. Roger, 4 tanesi I. William, 6 tanesi II. William ve 2 tanesi Tancred dönemine aittir. Bu sikkelerden sadece bir tanesi altın (*tari*) olup II. Roger ve I. William'ın (II. Roger'le birlikte) bastırıldığı 2 gümüş *ducalis* de koleksiyonun önemli parçalarıdır. Bu *ducalis*lerin yanında daha hafif

gümüşten imal edilen ve yukarıda bahsedildiği üzere II. William'ın para reformuyla ilk defa piyasaya sürülen 1/4 *tercenario* ve 1/3 *apulienselerden* birer adet bulunmaktadır. Yine Tancred devrinde basılan hafif gümüşten üretilmiş *denaroda* koleksiyonda yer almaktadır. Geri kalan 18 sikke ise bronz *follaro* ve onun çeşitli fraksiyonlarından oluşmaktadır.

	I. Roger	II. Roger	I. William (II. Roger ile)	I. William	II. William	Tancred	Toplam
Altın Tari		1					1
Ducalis		1	1				2
1/4 Tercenario					1		1
1/3 Apuliense					1		1
Denaro						1	1
Mezzofollaro	1	5		2	2		10
Follaro		1		1	1	1	4
Doppiofollaro		1					1
Trifollaro	1	1			1		3
Toplam	2	10	1	3	6	2	24

Tablo 1: Barber Institute of Fine Arts Sikke Koleksiyonunda Yer Alan 12. Yüzyıl Norman Sicilya'sına Ait Sikkelerin Genel Görünümü

⁴⁹Lucia Travaini, "Aspects of the Sicilian Norman Copper Coinage in the Twelfth Century", *The Numismatic Chronicle*, vol. 151, 1991, s. 161; Travaini, *La monetazione...*, s. 51.

⁵⁰Grierson ve Travaini, *Medieval European Coinage...*, s. 16.

⁵¹Paul Balog, "Contributions to the Arabic metrology and coinage, III, On the Arabic coinage of Norman Sicily", *AJN*, 27-8, 1980-1, s. 149; Travaini, *La monetazione...*, s. 47. Ayrıca bkz. Grierson ve Travaini, *Medieval European Coinage...*, s. 108.

⁵²Travaini, "Two Hoards of Sicilian...", s. 178.

⁵³Detaylı bilgi için bkz. Travaini, "The Normans Between...", 2001, s. 184-185.

⁵⁴Grierson ve Travaini, *Medieval European Coinage...*, s. 119.

⁵⁵Barrie Cook, Stefano Locatelli, Giuseppe Sarcinelli ve Lucia Travaini (eds.), *The Italian Coins in the British Museum, vo. 1, South Italy, Sicily, Sardinia*, The Trustees of The British Museum & Edizioni D'Andrea s.n.c., Bari, 2020, ss. 31-32.

Koleksiyondaki sikkelerden 15 tanesinin üzerinde Arapça lejanta rastlanmıştır. Bunlardan 5'i II. Roger, 3'ü I. William, 5'i II. William ve diğer 2'si Tancred tarafından bastırılmıştır. Bunlardan 7'sinin iki yüzünde de Arapça yazılar yer almakta olup 6'sı çift dillidir. Bu çift dilli sikkelerden hepsi Arapça-Latince'dir. Diğer Arapça sikke ise Amalfi'de II. Roger devrinde bastırılan pseudo-Arabî (sözde Arapça) *tarî*lerden bir örnektir. Bu Arapça sikkelerin bazılarında İslami sikke basma geleneğinden aşına olduğumuz yazı ile basım yeri ve basım yılımı verme tekniği kullanılmıştır. Yukarıda Sicilya'nın Norman yöneticilerinin kullandığını belirttiğimiz *melik*, *el-meliku'l-muazzam*, *el-musta'iz-billâh* gibi bazı unvan ve lakaplara bu koleksiyondaki sikkelerde denk gelmekteyiz.

Ayrıca sikkelerden 8 tanesi figürlü olup, koleksiyonda Bizans sikke ikonografisinden etkilenildiği görülen 4 adet İsa (pantokrator), 2 adet Meryem (kucağında bebek İsa ile) figürlü sikke yer almaktadır. Sicilya'nın antik dönemine işaret eden aslan büstü ya da maskesi ve palmye ağacı figürlü örnekler de koleksiyonda yer almaktadır.

Sonuç

Çalışmada yer verdiğimiz gerek yazılı kaynaklardaki bilgiler gerek mimari eserlerdeki görsel malzemeler gerekse nümismatik bulgular 12. yüzyıl Norman devri Sicilya'sındaki çok kültürlü yapıyı açık bir şekilde ortaya koymaktadır. İlk olarak halife Hz. Osman (644-656) döneminde İslâm orduları tarafından kuşatılan, daha sonra Emeviler devrinde birçok kez askeri sefer düzenlenen Akdeniz'in bu güzide adasını Ağlebîler (800-909) fethetmeye nail olmuşlardır. Müslümanlar, Bizans hâkimiyetinin ardından burada uzunca bir süre egemenliklerini tesis etmişler, kendi idarî, askerî, ekonomik sistemlerini uygulamışlardır. 11. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Normanların buradaki şehir ve kasabaları peyderpey ele geçirmesiyle beraber Akdeniz üzerinde jeostratejik önemini muhafaza eden Sicilya Adası bu kez kuzeyli yeni yöneticilerine ev sahipliği yapmıştır.

Adanın yeni yöneticileri Normanların, Ada'da kendilerine miras kalan her türlü unsurdan azami derecede istifade etme gayreti içinde oldukları aşikardır. Kaynaklar onların idari, ordu ve saray teşkilatı içerisinde dini ve diline bakmaksızın yetişmiş insan gücünü etkili bir şekilde kullandıklarını, kendilerinden önce bölgenin pazarlarında sirkülasyonda olan para kaynaklarını taklit ederek, kendilerine mal edip yeni bir forma dönüştürmek suretiyle darp ettiklerini göstermektedir. Bu yönüyle nümismatik verileri buradaki çok kültürlü yapıyı anlamak ve açıklamak için çok değerli kanıtlar olarak günümüzde varlığını korumaktadır. Bu çalışmada sunulan *The Barber Institute of Fine Arts*'daki 12. yüzyıl Sicilya'sında Normanlar tarafından bastırılan sikkeler, bu devirde üretilen sikkelerin çok küçük bir bölümünü ifa etse de Bizans, İslam ve Batı Avrupa stilindeki örneklerle diğer kaynaklardaki bilgileri desteklemektedir.

Sikke buluntularının da gösterdiği üzere Sicilya Adası'nda Norman hâkimiyeti yıllarında gerek Grekçe, gerekse Arapça yoğun olarak kullanılmaktaydı. Bunların dışında Latince de bu dillere eşlik etmekteydi. Makalede bahsettiğimiz üzere aynı zamanda kraliyet divanında alınan kararlar kâtipler tarafından bu üç dilde kayıt altına alınmaktaydı. Sicilya'da bastırılan Norman sikkelerinde görülen gerek Bizans sikke ikonografisine gerekse İslâm dinine ait ifadeler buranın siyasî ve idarî geçmişine dair izler ya da miraslar olarak değerlendirilebilir.

EKLER KATALOG⁵⁶

I. ROGER

Öy. Hz. Meryem, kucagında bebek İsa. Etrafında Latince (MARIA) MATER DNI [DOMINI] (Meryem, Tanrı'nın annesi).
Ay. Roger'in at üzerinde mızrak ve Norman kalkanı ile poz. Etrafında Latince ROGERIVUS COMES (Kont Roger).

1. AE, 12,33 gr., Env. No. N002

I. ROGER

Öy. Daire içinde Davut yıldızı. Ortada nokta işareti.
Ay. Daire içinde Davut yıldızı. Ortada nokta işareti.

2. AE, 0,23 gr., Env. No. N005

II. ROGER

Öy. Oldukça yıpranmış. İç içe iki daire. İki dairenin arasında okunamayan Arapça ifadeler. İçerdeki dairenin merkezinde üç nokta.
Ay. Oldukça yıpranmış. İç içe iki daire. İki dairenin arasında okunamayan Arapça ifadeler. İçerdeki dairenin merkezinde üç nokta.

3. AE, 0,26 gr., Env. No. N004

II. ROGER

Öy. Silik ve oldukça yıpranmış.
Ay. Oldukça yıpranmış. Arapça olarak Roger'in (رجار) ismi okunmakta.

4. AE, 0,28 gr., Env. No. N006

II. ROGER

Öy. Ortada Latin Haçı motifi. Etrafında pseudo-Arabik (sözde Arapça) yazı.
Ay. Ortada R. yazılı. Etrafında pseudo-Arabik (sözde Arapça) yazı.

5. AV, 0,87 gr., Env. No. N007

II. ROGER

Öy. + IC XC RG IN AETERN (Jesus Christus regnat in aeternum/ İsa Mesih sonsuza dek hüküm sürer).
Ay. Kral Roger (sağda) ve oğlu düğ Roger'in patrik haçını tuttıkları ayakta duran figürleri. Sol elinde küre tutan II. Roger Bizans stili 'pendilia'lı bir taç ve 'loros'la resmedilmiş. Latince olarak Ortada: AN R X; Sağda: R RX SLS (Rogerius Rex Siciliae / Roger, Sicilya kralı); Solda: R DX AP (Rogerius Dux Apuliae / Roger, Apulia düğü) yazılı.

6. AR, 2,67 gr., Env. No. N010

II. ROGER

Öy. Tahtta oturan elinde haç tutan II. Roger'in figürü.
Ay. İsa'nın cepheden büstü (Pantokrator İsa).

7. AE, 6,27 gr., Env. No. N012

II. ROGER

Öy. Ayakta elinde mızrak tutan II. Roger'in figürü.
Ay. Haç motifi. [IC XC NI KA] silik.

8. AE, 4,10 gr., Env. No. N014

II. ROGER

Öy. Yıpranmış.
Ay. Ortada ملك رجار (Melik Roger) ifadesi okunmakta.

9. AE, 0,53 gr., Env. No. N017

II. ROGER

Öy. Haç motifi. Her bir köşesinde IC XC [N]I K[A].
Ay. Tahtta oturan II. Roger'in figürü. Etrafi silik.

10. AE, 1,03 gr., Env. No. N019

II. ROGER

Messina, 1145-6

Öy. Oktagon, içinde yıldız. Çevresinde kûfi Arapça ile بامر الملك رجار المعظم "Bi-emr / el-melik / Rujjar (Roger) / el-muazzam" (Büyük Melik Roger'in emriyle) yazılı.

⁵⁶ Katalogda kullanılan kısaltmalar şu şekildedir: AV (Altın), AR (Gümüş), AE (Bakır), Öy (Ön Yüz), Ay (Arka Yüz), gr (gram), Env. No (Envanter Numarası).

Ay. Merkezde küçük daire içinde bir nokta. Etrafında *ضرب بميسينا سنة اربعين و خمسمائة* "Duribe bi-Messina sene erbain hamsemie" (540 yılında Messina'da basıldı) yazılı.

11. AE, 1,12 gr., Env. No. N020

II. ROGER

Öy. Elinde gospel tutan Hz. İsa büstü.

Ay. II. Roger'in tahta oturan figürü.

12. AE, 10,14 gr., Env. No. N021

I. WILLIAM (II. ROGER İLE BİRLİKTE)

Öy. İsa'nın cepheden büstü (Pantokrator İsa).

Ay. William ve II. Roger'in ayakta duran pozu.

13. AR, 2,39 gr., Env. No. N022

I. WILLIAM

Messina, 1155-6

Öy. Hz Meryem ve kuaçığında bebek İsa

Ay. Merkezde REX / .W.

ضرب بميسينا سنة خمسين و خمسمائة "Duribe bi Messina sene hamsîn ve hamsemie" (550 yılında Messina'da basıldı) yazılı.

14. AE, 1,65 gr., Env. No. N023

I. WILLIAM

Öy. الملك غليالم المعظم

"El-Melik / Giliyalm / el-muazzam"

Ay. بالله المستعز "Billâh / Musteiz"

Ortada haç işareti.

15. AE, 0,65 gr., Env. No. N025

I. WILLIAM

Messina, 1141-2

Öy. Üç satır halinde *kûfi* Arapçayla,

بلامر الملكي ضرب "Bi'l-emr el-meliki duribe" (Kralın emriyle basıldı) yazılı.

Ay. İç içe daireler. Merkezde haç motifî. Çevresinde *kûfi* Arapça ile

ضرب بميسينا سنة

سته و ثلاثين و خمسمائة

"Duribe bi Messina Sene sitte ve selâsin ve hamsemie" (536 yılında Messina'da basıldı) yazılı.

16. AE, ..., 1,22 gr., Env. No. N026

II. WILLIAM

Öy. Aslan büstü

Ay. Üzerinde meyveleriyle Palmiye ağacı

17. AE, 10,57 gr., Env. No. N008

II. WILLIAM

Öy. Noktalı daire içinde Aslan kafası

أى الملك غليالم الثاني

"el-Melik / Giliyalm / es-Sâni" (Melik II. William)

18. AE, 0,89 gr., Env. No. N027

II. WILLIAM

Öy. QVART / A TERCE / NARII• (Çeyrek tercenario)

Ay. Çevresinde, *kûfi* Arapça ile:

ضرب بمدينة صقلية حماها الله

"Duribe bi-medinet-i Sicilya, hamâ hallah" (Sicilya şehrinde basıldı. Allah onu korusun) yazılı.

Merkezde düz bir daire için de haç.

19. AR, 0,51 gr., Env. No. N028

II. WILLIAM

Öy. Merkezde daire içinde Arapça olarak الملك غليالم الثاني

"el-Melik / Giliyalm / es-Sani" (Melik II. William) yazılı.

Etrafında ise TERCİ APVLIENSIS:I yazılı.

Ay. Üzerinde meyveleriyle Palmiye ağacı (hurma muhtemelen), .W. R X

20. AR, 0,82 gr., Env. No. N029

II. WILLIAM

Öy. Merkezde daire içinde ... الملك غيلالم / el-Melik / Gilliyalm ... (Melik William...) yazılı.

Ay. Merkezde بالله المستعز "Billâh el-musta'iz" yazılı.

21. AE, 0,54 gr., Env. No. N030

II. WILLIAM

Öy. Merkezde + OPERATO IN VRBE MESSANE, etrafında REX W / SCDS

Ay. Merkezde daire içinde Arapça olarak الملك غيلالم الثاني

"el-Melik / Giliyalm / es-Sâni" (Melik II. William) yazılı.

Çevresinde Arapça olarak ضرب بامر الملك المعظم المستعيز بالله

"Duribe bi emr el-melik el-mu'azzam el- musta'iz billâh" (Allah'a sığınan, büyük Melik'in emriyle basıldı) yazılı.

22. AE, 1,49 gr., Env. No. N031

TANCREDE

Öy. Merkezde REX, etrafında + ROGERIVS

Ay. İki satır halinde Arapça الملك ثنقرید

el-melik / Tanqrid (Melik Tancred)

23. AE, 2,11 gr., Env. No. N033

TANCREDE

Öy. Üç satır halinde Latince ĀCD / REX SI / CILIE (Tancred, Sicilya kralı)

Ay. Üç Satır halinde Arapça تنقريد ملك صقلية

"(Tancred) / Melik / Sicilya" yazılı.

24. AR, 0,97 gr., Env. No. N036

KATALOG - LEVHALAR

19

N029

20

21

22

23

24

KAYNAKÇA

- Ahmad, S. Maqbul, "Cartography of al-Sharif al-Idrīsī," *The History of Cartography*, Book 1: *Cartography in the Traditional Islamic and South Asian Societies*, vol. 2, (Ed. John B. Harley ve David Woodward), University of Chicago Press, Chicago, 1992.
- Akyol, Edip, "İslam Medeniyetinin Batı'ya Etkileri ile İlgili Bazı Değerlendirmeler", *İstem*, 4/7, 2006, ss. 117-134.
- Altan, İbrahim, *İslam Tarihinde Sicilya Adasının Yeri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.
- Azimli, Mehmet "Sicilya'daki İslam Medeniyetinin Avrupa'ya Etkileri", *Marife*, 9/2, 2009, ss. 63-82.
- Balog, Paul, "Contributions to the Arabic metrology and coinage, III, On the Arabic coinage of Norman Sicily", *AJIN*, 27-8, 1980-1, ss. 137-50.
- Brown, Gordon S., *The Norman Conquest of Southern Italy and Sicily*, Macfarland & Co., Jefferson, 2002.
- Britt, Karen C., "Roger II of Sicily: Rex, Basileus, and Khalif? Politics, and Propaganda in the Cappella Palatina", *Mediterranean Studies*, 16, 2007, ss. 21-45.
- Canik, Gülmis Vesile, *Sicilya'da Müslümanlar (827-1243)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Catlos, Brian A., *Muslims of Medieval Latin Christendom, c. 1050-1614*, Cambridge University Press, Cambridge 2014.
- Cook, Barrie; Locatelli, Stefano; Sarcinelli, Giuseppe ve Travaini, Lucia (eds.), *The Italian Coins in the British Museum, vo. 1, South Italy, Sicily, Sardinia*, The Trustees of the British Museum & Edizioni D'Andrea s.n.c., Bari 2020.
- Curtis, Edmund, *Roger of Sicily and the Norman Lower in Italy*, G. P. Putnam's Sons, New York ve Londra, 1912.
- Demiralay, Mehmet, "IX. Ve XIII. Yüzyılları Arası Sicilya Adası'nda İslam Kültür ve Medeniyetinin İzleri", *Türük, Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6/12, 2018, ss. 227-249.
- Grierson, Philip, "The Coinage of Norman Apulia and Sicily in teir International Setting", *Anglo-Norman Studies*, 15, 1993, ss. 117-132.
- Grierson, Philip ve Travaini, Lucia, *Medieval European Coinage with a Catalogue of the Coins in the Fitzwilliam Museum, Italy (III), South Italy, Sicily, Sardinia, vol. 14*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998.
- Haskins, Charles Homer, *The Normans in European History*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1915.
- Hauziński, Jerzy, "Outlook on the Golden Age in the History of Sicily", *Slupskie Studia Historyczne* 17, 2011, ss. 59-69.
- Houben, Hubert, *Roger II of Sicily: A Ruler between East and West*, İngilizce çev. G.A. Loud and Diane Milburn, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.
- İbn Cübeyr, *Endülüs'ten Kutsal Topraklara*, çev. İsmail Güler, Selenge Yayınları, İstanbul, 2003.
- İbn Havkal, *10. Asırda İslam Coğrafyası*, trc. Ramazan Şeşen, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2017.
- Johns, Jeremy, *Arabic Administration in Norman Sicily, The Royal Dîwân*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.
- Loud, Graham A., *The Age of Robert Guiscard: Southern Italy and the Northern Conquest*, Routledge, London, 2000.
- Matthew, Donald, *The Norman Kingdom of Sicily*. Cambridge University Press, Cambridge, 1992.
- Metcalf, David Michael, "Islamic, Byzantine and Latin Influences In the Iconography of Crusader Coins and Seals", *Orientalia Lovaniensia Analecta, East and West in the Crusader States, Context - Contacts – Confrontations*, v. 2, (Ed. Krijnie Ciggaar ve Herman G.B. Teule), Peeters Publishers, Leuven, 1999, ss. 163-175.
- Metcalf, Alex, *The Muslims of Medieval Italy*, Edinburgh University Press, Edinburgh 2009.
- Musul, Gizem, *Norman İdareci II. Roger Yönetiminde Sicilya Adası (1095-1154)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, 2017.
- Özaydın, Abdülkerim, "Ağlebiler", *DİA*, C. 1, İstanbul 1988, s. 476-477.
- Stanton, Charles D., "Roger de Hauteville, Emir of Sicily", *Mediterranean Historical Review*, vol. 25, 2010, ss. 113–132.
- Şahin, Seyhun, *Normanlar Döneminde Sicilya Adası (11.-12. Yüzyıllar)*, Basılmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Şahin, Seyhun, "Norman İstilasının I. Haçlı Seferi'ne Yansımaları (Antakya'nın İşgâline Kadar I. Bohemund ve Tancred'in Faaliyetleri)", *Cappadocia Journal of History and Sciences*, vol. 1, 2013, ss. 42-52.
- Şahin, Seyhun, *Sicilya'da Normanlar ve Müslümanlar*, Arkeoloji ve sanat Yayınları, İstanbul, 2016.
- Şakiroğlu, Mahmut H., "Sicilya", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 37, İstanbul, 2009, ss. 138-139.

Şen, Fatih, *Normanların Güney İtalya ve Sicilya'yı Fetihleri (1059-1130)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

Travaini, Lucia, "Two Hoards of Sicilian Norman Tari", *The Numismatic Chronicle*, vol. 145, 1985, ss. 177-208.

Travaini, Lucia, "Aspects of the Sicilian Norman Copper Coinage in the Twelfth Century", *The Numismatic Chronicle*, vol. 151, 1991, ss. 159-174.

Travaini, Lucia, *La monetazione nell'Italia normanna*, Nuovi Studi Storici 28, Istituto Storico Italiano per il Medio Evo, Roma, 1995.

Travaini, Lucia, "The Normans Between Byzantium and the Islamic World", *Dumbarton Oaks Papers*, no. 55, Washington, D.C. 2001, ss. 179-196.

Yıldız, Yusuf, "15. Yüzyıla Kadar Sicilya ve İtalya'da Müslümanlar", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, 2017, ss. 67-88.

EXTENDED ABSTRACT

The years of Norman domination of the Island of Sicily and the multicultural life there have attracted the attention of Western researchers for many years, and many works have been written on this subject. In recent years, it is seen that the Norman presence in Sicily in Turkey has also been the subject of both postgraduate theses and other academic studies. Different from the aforementioned works, this study also focused on the multicultural structure of Norman Sicily over the coins, and presented the catalogue of coins from this period in *The Barber Institute of Fine Arts* in Birmingham, England.

The 11th and 12th centuries were a period in which important political, demographic and socio-cultural changes were experienced for the Medieval Eastern Mediterranean and Europe, and new powers began to take a role in the historical scene. One of the most important architects of these changes is undoubtedly the Turks, and the other is the Normans. While the conquests of the Seljuk Turks from the East and their accompanying Turkmen groups swept through Asia Minor, the Scandinavian-origin Normans, who had been advancing from north to south since the 8th and 9th centuries, reached the peak of their power. On the one hand, while threatening the Byzantine lands and putting them in a difficult situation, on the other hand, they managed to seize important places in Europe such as England, France, Southern Italy and Sicily. The Normans first found their way to Southern Italy in the first half of the 11th century, when they were stationed in the armies of Lombard princes and Byzantine generals. However, the first Norman conquests in Sicily began in the 1060s and were completed in 1091 with the capture of the city of Noto in the southeast of the Island. Robert Guiscard (d. 1085) and his brother Roger d'Hauteville (d. 1101) played a major role in these military successes. Roger I fought hard to establish his influence on the island and consolidate his dominance, and eventually established his county here in 1094.

It is also known that during the Normans' rule in Sicily, the Normans continued the Muslim Aglabids, Fatimids and Kalbids' palace customs and ceremonies. They also continued the practice of "guard regiments" inherited from the Muslims, and Roger I even established a military unit of Islamic soldiers in his army. Likewise, the majority of the army of his son Roger II was composed of Muslims and he organized many military expeditions with this army. Furthermore, the Latin version of the Arabic title of *amîru'l-umerâ* (amîr of amîrs) belonging to the Islamic world, *ammiratus ammiratorum*, was presented by Roger II as the highest ranking person, to the commander-in-chief of the royal navy. In addition, after Roger II established the Kingdom of Sicily in 1130, he instituted a very professional *royal diwan*, where both Arabic and bilingual (Arabic-Greek, Arabic-Latin) documents began to be written.

In fact, the Normans consciously sought to create their own system to best manage their multicultural land, rather than directly using the institutions they inherited. This situation actually shows itself in the coins minted by the Normans in Sicily. These Norman coins, which bear traces of both the classical, Byzantine and Islamic numismatic traditions, are not direct copies of their inherited numismatic materials. On the contrary, they were designed in line with a certain political and administrative purpose and goal.

Coins with iconography and figures from very different origins, struck in Arabic, Greek and Latin by the Norman kings in Southern Italy and Sicily, stand as the most important evidence of the multicultural, multilingual political and administrative structure here. While these coins confirm the information presented by other written, visual and architectural sources to researchers, they can be considered as the means by which the Norman kings conveyed their political attitudes, claims and propaganda to their addressees by using their "message bearer" features. Considering the numismatic findings, it should be thought that the Norman counts and kings built their own coinage traditions and coin iconography by being influenced by the mentioned cultures, rather than directly copying the elements of the Byzantine and Islamic type coins minted by the Normans in Sicily.

In conclusion, it is obvious that the new rulers of the Island, the Normans, are trying to make maximum use of all the elements inherited from the Island. Sources show that they used the trained manpower effectively in the administrative, army and palace organization, regardless of their religion and language, and produce their coins by imitating the money resources that were circulating in the markets of the region before them. The Normans transformed these coins into a new form and appropriate them indeed. In this respect, numismatic data maintains its existence today as very valuable evidence to understand and explain the multicultural structure here. Although the Norman Sicily coins kept in *The Barber Institute of Fine Arts* presented in this study represent a very small part of the coins produced in this period, they support the information in other sources with some samples in Byzantine, Islamic and Western European styles.